

Danijel Kelman

SLAVA

Preveo s nemačkog
Slobodan Đorđević

Beograd
2011
DERETA

Glasovi

Zvono se oglasilo pre nego što je Ebling stigao do kuće. Godinama je odbijao da kupi mobilni telefon, jer je po zanimanju bio tehničar i nije imao poverenja u tu spravu. Kako to nikome ne smeta da jedan tako agresivan izvor zračenja drži pored glave? Ali Ebling je imao ženu, dvoje dece i mnogo prijatelja, pa se stalno neko od njih žalio kako teško s njim stupa u kontakt. I tako je konačno popustio, kupio aparat i aktivirao ga odmah u radnji, pred prodavcem. I protiv svoje volje bio je impresioniran: telefon je naprosto savršeno izgledao, lepo oblikovan, blistav i elegantan. A onda je iznenada zazvonio. Ebling se javio neodlučno i zazirući.

Neka žena je zahtevala da razgovara sa izvesnim Rafom. Ralfom ili Raufom. Nije uspeo da razume ime.

Greška, odgovorio je, pogrešan broj. Ona se izvinila i prekinula vezu.

Uveče je stigao još jedan poziv. „Ralfe“, začuo se promukli muški glas. „Kako je, šta se dešava s tobom, stari mangupe?“

„Pogrešan broj!“ Ebling se uspravio u krevetu. Već je prošlo deset sati i supruga mu je uputila prekoran pogled.

Nepoznati se izvinio, a Ebling je isključio telefon.

Sledećeg jutra na displeju su ga čekale tri poruke. Preslušao ih je u tramvaju na putu do posla. Neka žena je kikoćući se molila da je pozove. Muški glas je skoro urlao i zahtevao da odmah do-

đe, jer ne žele više da ga čekaju: u pozadini se čulo zveckanje čaša i muzika. A onda ponovo ženski glas: „Ralfe, pa gde si ti?“

Ebling je uzdahnuo i pozvao servisnu službu.

Čudno, rekla je službenica sa dosadom u glasu. Nemoguće je da se tako nešto dogodi. Niko ne dobija broj koji neko već poseduje. To je višestruko obezbeđeno.

„Ali ipak se dogodilo!“, protestovao je.

Ne, odgovorila je službenica. Tako nešto nije moguće.

„I šta ćete sada da uradite?“

Ona o tome ne zna ništa, odgovorila je. I da tako nešto, naime, nije nikako moguće.

Ebling je otvorio usta da nešto kaže, ali ih je odmah zatim zatvorio. Znao je da bi neko drugi na njegovom mestu bio veoma ljut – ali to nije ležalo u njegovoj prirodi, nije za to imao dara. Pritisnuo je dugme i prekinuo vezu.

Sekundu kasnije, ponovo je zazvonilo. „Ralfe?“, pitao je muškarac.

„Ne.“

„Šta, kako?“

„Ovaj broj je... Vi ste pogrešili... Pogrešan broj.“

„Ali to je Ralfov broj telefona!“

Ebling je strpao telefon u unutrašnji džep jakne. Tramvaj je opet bio toliko pun da skoro nije moglo normalno da se stoji. S jedne strane ga je pritiskala debela žena, a s druge je u njega zurio brkati čovek kao u zakletog neprijatelja. Postojalo je mnogo toga što Ebling u svom životu nije voleo. Smetalo mu je što je njegova žena toliko rasejana, što čita tako glupe knjige i što žaljenja dostojno loše kuva. Smetalo mu je i što nema inteligentnog sina i što mu je rođena ćerka toliko strana. Uznemiravalo ga je i to što kroz tanke zidove stana svake noći sluša komšiji-no hrkanje. Ali posebno mu je smetala vožnja tramvajem u satima najvećeg opterećenja. Uvek prepuno, uvek stešnjen među ljudima i uvek je neprijatno mirisalo.

Svoj posao je voleo. On i nekoliko kolega sedeli su ispod lampi koje su odavale vrlo jaku svetlost i ispitivali neispravne kompjutere koje su im slali trgovci sa svih strana sveta. Znao je koliko su krhke te pločice koje mogu da razmišljaju, koliko su komplikovane i zagonetne. Niko ih još nije potpuno upoznao: niko nije potpuno tačno mogao da kaže zašto tako odjednom otkazuju poslušnost ili počnu da rade čudne stvari. Uzroke tome već odavno više niko nije tražio. Jednostavno, delovi su se samo menjali sve dotle dok ceo kompjuter ne bi ponovo proradio. Često je razmišljao o tome koliko stvari na ovom svetu zavisi od ovakvih naprava, za koje je on znao da je izuzetak i pravo čudo ako urade tačno ono što se od njih traži. Uveče, u polusnu, ova pretpostavka i pomisao na avione, elektronski upravljano oružje, računare u bankama i slično, toliko bi ga uznemirile da je srce počinjalo ubrzano da mu lupa. Onda bi ga Elke ljutito pitala zašto ne leži mirno i izjavila kako ima utisak kao da deli krevet sa mešalicom za beton. On bi se izvinio i setio se svoje majke, koja mu je već odavno rekla da je preterano osetljiv.

Kada je izašao iz tramvaja, telefon je zazvonio. Bila je to Elke, koja mu je kazala da usput kada se bude vraćao kući, kupi krastavce. U supermarketu u njihovoj ulici su posebno jeftini.

Ebling obeća da će to obaviti i brzo se oprusti od Elke. Telefon je ponovo zazvonio. Ženski glas ga je pitao da li je dobro razmislio, jer takvu kao što je ona čovek odbacuje samo ako je idiot. Ili on na to gleda drugačije?

Ne, rekao je bez razmišljanja, i on to tako vidi.

„Ralfe!“ Žena se nasmejala.

Eblingovo srce je počelo brže da kuca, grlo mu se osušilo. Prekinuo je vezu.

Na putu do posla bio je pometen i nervozan. Očigledno je da prvobitni vlasnik telefonskog broja ima glas veoma sličan njegovom. Ponovo je pozvao službu za reklamacije.

Ne, odlučno mu je odgovorio ovoga puta drugi ženski glas, jednostavno je nemoguće da vam je dodeljen telefonski broj nekog drugog korisnika. Osim toga, svaki broj se posebno plaća.

„Ali ovaj broj ipak pripada nekom drugom!“

To je nemoguće, odgovorila je. Višestruko je...

„Obezbeđeno, to znam! Ali ja neprestano dobijam pozive za... Znae, ja sam tehničar. I znam da vam se stalno javljaju ljudi koji o takvim stvarima nemaju pojma. Ali ja sam od struke. Znam kako...“

Ona ne može tim povodom ništa da učini, odgovorila je, ali će njegov problem da prosledi dalje.

„A onda? Šta će se onda preduzeti?“

Tada će, rekla je, tada će se videti šta treba nadalje preduzeti. Ali ona nije nadležna za to, i o takvim stvarima ništa ne zna.

Tog prepodneva Ebling nije mogao da se koncentriše na posao. Ruke su mu drhtale, a na pauzi za ručak nije osećao glad iako su nudili bečku šniclu. U kantini se nije tako često služila bečka šnicla, i u normalnim okolnostima danima unapred bi se radovao. Ovoga puta vratio je poslužavnik sa skoro netaknutom šniclom, otišao u miran ugao sale za ručavanje i uključio telefon.

Tri poruke. Njegova ćerka, koja hoće da je on sačeka posle časova baleta. To ga je prilično iznenadilo. Nije imao pojma da ona ide u baletsku školu. Neki čovek je molio da ga pozove. U njegovoj poruci ništa nije odavalo na koga se odnosi, kome je upućena. Njemu ili onom drugom. A onda jedna žena, koja ga je pitala zašto se tako retko pojavljuje u društvu. Njen glas je bio dubok, prijatan i sličan mački koja prede. Do sada je nije čuo. Upravo kada je hteo da ga isključi, telefon je zazvonio. Broj koji se pokazao na ekranu počinjao je znakom plus i brojem dvadeset dva. Ebling nije znao o kojoj zemlji se radi. U inostranstvu nije poznavao skoro nikoga, osim svoje rođake u Švedskoj i jedne stare debele žene u Mineapolisu, koja im je svakog Božića slala sliku na kojoj sa izveštačenim osmehom na licu drži podignutu čašu. *Za voljene Eblingove* pisalo je na zadnjoj stra-

ni. Ni Elke nije znala ko je u stvari s njom u srodstvu. Prihvatio je vezu.

„Hoćemo li se videti sledećeg meseca?“, pitao je muški glas. „Valjda ćeš prisustvovati festivalu u Lokarnu? To ne može da prođe bez tebe, ni u kom slučaju, zar ne, Ralfe?“

„Sigurno, i rado ću doći“, odgovorio je Ebling.

„A onaj Loman! Tako nešto je i moglo da se očekuje. Jesi li razgovarao sa ljudima iz *Degetela*?“

„Ne, nisam još.“

„Vreme je za to. Lokarno može mnogo da nam pomogne, kao Venecija pre tri godine.“ Čovek se nasmejao. „A inače? Klara?“

„Da, da“, rekao je Ebling.

„Ti si stara baraba“, rekao je muškarac. „To je prosto neverovatno.“

„I ja tako mislim“, odgovorio je Ebling.

„Jesi li nazebao? Zvučiš mi nekako smešno.“

„Sada moram... nešto da obavim. Pozvaću te kasnije.“

„U redu je. Nikada se nećeš promeniti, zar ne?“

Muškarac je prekinuo vezu. Ebling se naslonio na zid i protrljao čelo. Potrajalo je nekoliko trenutaka dok se nije povratio. U kantini je, i kolege oko njega jedu bečke šnicle. Pored njega sa poslužavnikom u ruci upravo prolazi Rogler, jedan od saradnika.

„Zdravo, Eblinže“, obratio mu se Rogler. „Sve u redu?“

„Da, naravno.“ Ebling je isključio telefon.

Čitavo popodne nije mogao da se koncentriše na posao. Pitanje koji deo kompjutera je u kvaru i kako će da otkrije grešku koju je trgovac sa tako skrivenim značenjem opisao – *mušterija rekla, reset taster pritisnut, displej kratko isključen, ali onda pokazuje nule*, danas ga jednostavno nije interesovalo. Osećao se baš kao onaj koji ima nešto čemu se veoma raduje.

Dok se tramvajem vraćao kući, telefon je bio isključen, isključen je bio i dok je kupovao krastavce, a dok je obedovao sa Elke i oba deteta, koja su se jedno za drugim naknadno priklju-

čila stolu, telefon je mirovao u njegovom džepu. Ali nije mogao da prestane da misli na njega.

Posle obeda se spustio u podrum. Mirisalo je na memlu. U jednom uglu su bili poređani pivski sanduci, a u drugom su se nalazili provizorno sklepani delovi IKEA-ormana. Ebling je uključio telefon. Imao je dve glasovne poruke. Upravo kada je hteo da ih presluša, telefon u njegovoj ruci je počeo da vibrira. Neko ga je zvao.

„Da?“

„Ralfe.“

„Da?“

„Šta je sada?“ Smejala se. „Igraš se sa mnom?“

„Ne bih to nikada uradio.“

„Šteta!“

Ruke su počele da mu se tresu. „U pravu si. U stvari ja ću... rado sa tobom...“

„Da?“

„... da igram.“

„Kada?“

Ebling je počeo da se osvrće oko sebe. Ovaj podrum je poznao kao nijedno drugo mesto na ovom svetu. Svaku stvar u njemu je lično postavio. „Sutra. Reci kada i gde. I ja ću doći.“

„Misliš li to ozbiljno?“

„Moraš sama da otkriješ.“

Čuo je njeno duboko disanje. „U *Pantagruelu*. U devet. Ti rezerviši.“

„Hoću. Rezervisaću.“

„Znaš, to baš i nije razumno?“

„Koga to interesuje.“

Ona se nasmejala, a zatim prekinula vezu.

Te noći se prvi put posle dužeg vremena ponovo približio svojoj ženi kao muškarac. Elke je najpre bila zgranuta, onda ga je pitala šta se to sa njim događa i da li je možda pijan, a onda je popustila. Nije dugo trajalo. Ali, dok ju je još osećao ispod

sebe, činilo mu se kao da rade nešto neprikladno. Njene ruke su ga udarale po ramenima: nije mogla da dođe do vazduha. Izvini se, ali je trajalo još par minuta pre nego što ju je pustio i okrenuo se na stranu. Elke je upalila svetlo, pogledala ga sa puno prekora i otišla u kupatilo.

Naravno, u *Pantagruel* nije otišao. Telefon je bio celog dana isključen, a u devet sati uveče sedeo je sa sinom ispred televizora i gledao fudbalsku utakmicu druge lige. Osetio je nekakvo čudno električno peckanje i činilo mu se kao da njegov dvojniki, njegov zastupnik u drugom univerzumu upravo ulazi u elegantan i skup restoran, susreće se sa visokom, vitkom i lepom ženom koja sa mnogo pažnje prati njegove reči, koja se smeje kada on nešto duhovito kaže i čija ruka s vremena na vreme kao slučajno dotakne njegovu.

U poluvremenu je sišao u podrum i odmah uključio telefon. Nije bilo nijedne poruke. Čekao je. Niko nije zvao. Posle pola sata je ponovo isključio telefon i otišao u krevet. Više nije mogao da se pretvara da ga fudbalska utakmica interesuje.

Dugo nije mogao da zaspi, pa je kratko pre ponoći ustao iz kreveta i bosonog u potkošulji ponovo sišao u podrum. Odmah je uključio telefon. Imao je četiri poruke. Pre nego što je uspeo da ih presluša, dobio je poziv.

„Ralfe“, rekao je muški glas. „Izvini što zovem ovako kasno... Ali, važno je! Lasman insistira da se prekosutra vidite. Čitav projekat se klima! Prisustvovaće i Morgenhajm. Jasno ti je šta je sve u igri!“

„Meni je svejedno“, odgovorio je Ebling.

„Jesi li ti normalan?“

„To ćemo tek da vidimo.“

„Ti si stvarno poludeo!“

„Morgenhajm blefira“, rekao je Ebling.

„Ali moram da priznam da si hrabar.“

„Da, to je tačno“, odgovorio je Ebling.

Kada je hteo u drugom pokušaju da presluša poruke, telefon je opet zazvonio.

„To nije trebalo da uradiš!“ Njen glas je zvučao promuklo i prigušeno.

„Kada bi samo znala“, rekao je Ebling. „Imao sam užasan dan.“

„Ne laži.“

„Zašto bih te lagao?“

„To je ipak bilo zbog nje! Ponovo se... nešto dešava... među vama?“

Ebling je ćutao.

„Bar mi to priznaj.“

„Ne budi šašava!“ Pitao se na koju od žena čiji je glas poznao, misli. Rado bi želeo da je malo više upoznat sa Ralfovom životom; konačno, jednim malim delom je sada to bio i njegov život. Šta Ralf radi, od čega živi? Zašto neki dobijaju sve, a drugi tako malo; nekima uspeva tako mnogo toga, a nekima ništa, a to nema nikakve veze s vrednostima ili zaslugama.

„Izvini“, rekla je tiho. „Ali često je... tako teško s tobom.“

„Da, to znam.“

„Ali upravo zato ti... nisi kao svi drugi.“

„Rado bih bio kao svi drugi“, rekao je Ebling. „Ali nikada nisam znao kako se to radi.“

„Dakle, onda sutra?“

„Sutra“, odgovorio je Ebling.

„Ako opet ne dođeš, onda je sve gotovo.“

Dok se tiho peo stepenicama, Ebling je razmišljao o tome da li taj Ralf stvarno postoji. Iznenada mu se činilo neverovatnim da Ralf tamo napolju egzistira, obavlja svoje poslove, a o njemu ne zna ništa. Možda je Ralfov život još odavno bio određen za njega i možda je samo slučaj zamenio njihove sudbine.

Telefon je ponovo zazvonio. Ebling je preuzeo vezu, saslušao par rečenica i uzviknuo: „Otkazi!“

„Molim?“, pitao je zaprepašćen ženski glas. „On je posebno i samo zbog toga doputovao. Toliko dugo smo pripremali ovaj sastanak da bi sada...“

„Ja ne zavisim od njega.“ O čemu li se tu samo radi? Šta bi sve dao da to sazna.

„Ipak zavisiš od njega!“

„To će se tek pokazati.“ Obuzelo ga je stanje zadovoljstva samim sobom kakvo još nikada nije osetio.

„Ako ti tako misliš.“

„Naravno da tako mislim.“

Ebling se trudio da se odupre pokušaju da se raspituje o čemu se radi. Zaključio je da može da kaže šta god hoće sve dok ne počne da postavlja pitanja. Ljudi odmah postanu sumnjičavi kada on nešto želi da sazna. Juče mu je jedna žena, čiji mu se promukao glas posebno sviđao, odmah rekla da on nije Ralf – i to samo zato što je pokušao da se raspita gde su zapravo bili u Andaluziji onoga leta tri godine ranije. Zbog toga nije mogao ništa više da sazna o tom čoveku. Jadanput je zastao pred reklamom za novi film Ralfa Tanera i za nekoliko zanosno uzbudljivih trenutaka je pretpostavio da verovatno ima telefonski broj slavnog glumca i da su ljudi sa kojima čitave nedelje razgovara njegovi prijatelji, saradnici i ljubavnice. Vrlo je moguće da su Tanerov i njegov glas veoma slični. A onda je odmahnuo glavom i sa kiselim osmehom produžio dalje. Osim toga, razmišljao je, ovo ne može još dugo da traje. Nije imao nikakvih iluzija, pre ili kasnije greška će biti ispravljena, i njegov telefon će zanemeti.

„Ah, to si ti. Nisam mogao da dođem u *Pantagruel*. Ona je ponovo tu.“

„Kaća? Hoćeš da mi kažeš... ti si ponovo sa Kaćom?“

Ebling je klimnuo glavom i zapisao ime na listu papira. Naslućivao je da se žena s kojom razgovara zove Karla, ali nije imao dovoljno indicija da odluči da je zove po imenu. Nažalost, niko više preko telefona nije izgovarao sopstveno ime. Broj se

pokazivao na ekranu, ali je svako polazio od toga da onaj drugi, pre nego što uspostavi vezu, već zna ko ga poziva.

„To ne mogu da ti oprostim.“

„Žao mi je.“

„Glupost, nije ti žao!“

„Ipak jeste.“ Ebling se nasmejao i naslonio na stranicu IKEA-ormana. „A možda i nije. Kaća izgleda zadivljujuće.“

Ona je vriskala neko vreme, proklinjala, pretila i na kraju plakala. Ali kako je konačno za ovaj kaos kriv Ralf, Ebling nije osećao nikakvu grižu savesti. Slušao ju je uzbuđen, a srce mu je snažno lupalo. Nikada do sada nije bio toliko blizu duši jedne uzrujane i povređene žene.

„Hajde saberi se!“ , rekao je oštro. „I sama tačno znaš da to ne bi nikada uspeo.“

Kada je prekinula vezu, još neko vreme je stajao s blagim osećajem zanosa i u tišini pažljivo osluškivao kao da negde još uvek može da čuje Karline jecaje.

Kada se u kuhinji susreo sa Elke, začuđeno je zastao. Na trenutak mu se učinilo da ona potiče iz nekog drugog postojanja, ili iz samog sna koji sa stvarnim životom nema nikakve veze. I te noći ju je ponovo privukao sebi kao muškarac, a ona je opet oprezno popustila. Dok ju je imao pod sobom, zamišljao je od strasti bespomoćnu i njemu potpuno prepuštenu Karlu.

Sledećeg dana je bio sam kod kuće i prvi put je on pozvao jedan od brojeva s kojima je do tada razgovarao.

„Ja sam. Hoću samo da pitam da li je sve u redu.“

„Ko je to?“ , upitao je muški glas.

„Ralf!“

„Koji Ralf?“

Ebling je brzo prekinuo vezu, a onda pokušao s drugim brojem.

„Ralf, oh moj bože! Juče sam probao da te... Ja sam... Ja...“

„Polako“, rekao je Ebling vidno razočaran što se nije javio ženski glas. „O čemu se radi?“

„Ja ovako ne mogu dalje.“

„Pa onda prekini.“

„Ali ne vidim nikakav izlaz.“

„Nekakav uvek postoji.“ Ebling je počeo da zeva.

„Ralfe, da možda nećeš da mi kažeš, da bih... konačno morao da snosim posledice? Da moram da idem do kraja?“

Ebling je menjao televizijske kanale. Nije imao sreće, na većini se čula samo narodna muzika, na jednom je neki stolar obrađivao drvene ploče, na ostalima reprize serija iz osamdesetih: beda televizijskog programa ranog popodneva. Ali zašto on to uopšte gleda, kako to da je kod kuće a ne na poslu? Nije mogao da objasni. Moguće da je jednostavno zaboravio da ode u firmu.

„Progutaću čitavu kutiju!“

„Dobro, progutaj.“ Ebling je dohvatio knjigu koja je ležala na stolu. *Sopstveni put do samoga sebe* od Miguela Auristosa Blankosa. Na omotu slika Sunca. Tu knjigu čita Elke. Vrhovima prstiju odbacio ju je na stranu.

„Tebi sve ide od ruke. Ti dobijaš sve. Nemaš pojma šta znači biti uvek drugi. Uvek jedan od mnogih, uvek poslednji izabran. Ti to ne poznaješ!“

„Da, to je tačno.“

„Ja ću to stvarno učiniti!“

Ebling je isključio telefon. Nije želeo da ga ta čemerna duša više zove.

Te noći je sanjao zečeve. Bili su veliki i nisu bili lepi. Dolazili su iz šumskog šipražja i pre izgledali kao kakva musava i dronjava bića nego kao prijatna stvorenja iz crtanih filmova. Gledali su ga užarenim očima. A iza njega u čestaru nešto je praskalo. Pokušao je da se pokrene, ali je neko sputavao njegove pokrete. Stvarnost mu je prekinula san i čuo je Elke kako kaže da to ne može da se izdrži, i pita se kako je samo moguće da neko tako glasno diše, i kako konačno želi da ima svoju spavaću sobu.

Od sledećeg jutra, telefon je bio nem. Ebling je čekao i osluškivao, ali se on nije oglašavao. Kada je konačno negde iza popodneva zazvonio, Ebling je na svoju žalost čuo samo svog šefa,

koji je želeo da zna zašto nije došao na posao poslednja dva dana, kako mu je i šta je s njegovim lekarskim uverenjem o bolovanju, da se nije možda negde izgubilo. Ebling se izvinió, zakašljao da potvrdi bolest, a kada je šef rekao da se ne ljuti, da to može svakome da se dogodi, da je on dragoceni saradnik i da firma zna koliko vredi, Eblingu su od besa potekle suze.

Sledećeg dana sabotirao je na tri kompjutera i postavio jedan hard-disk tako da se tačno jedan mesec kasnije izbrišu svi podaci. Telefon je i dalje ćutao.

Nekoliko puta je bio blizu odluke da pozove neki od brojeva sa kojima je kontaktirao. Držao je palac na tasteru za poziv i razmišljao kako ga samo trenutak deli od toga da ponovo čuje neki od onih glasova. Da je imao više hrabrosti, to bi i uradio, pritisnuo bi taster. Nekoga bi stavio na muke, ili bi potražio Karlu.

Barem je za ručak ponuđena bečka šnicla, drugi put za osam dana – retko srećan slučaj. Preko puta Eblinga je sedeo Rogler. „To je novi E14“, rekao je punih usta. „Sa njim možeš da se izbezumiš. Kod njega baš ništa ne funkcioniše. Ko njega kupi, sam je kriv.“

Ebling je potvrdio klimnuvši glavom.

„Ali šta da se radi?“, nastavio je Rogler. „Nov je. I ja ću je dan takav da kupim. Nema ničeg boljeg.“

„U pravu si“, rekao je Ebling. „Nema ničeg boljeg.“

„Hej“, doviknu mu Rogler. „Prestani da buljiš u taj telefon.“

Ebling se trgao i strpao ga u džep.

„Dokoro nisi uopšte želeo da ga imaš, a sada ne mrdaš nigde bez njega. Opusti se malo, ništa nije tako hitno.“ Rogler je zastao na trenutak, štucnuo, a onda stavio parče šnicle u usta. „Nemoj pogrešno da me razumeš. Ali ko će tebe da zove?“

U opasnosti

Roman bez glavne ličnosti! Razumeš li? Sastav, konstrukcija, veze, ali nema učesnika, nema junaka koji se kroz sve to provlači.“

„Zanimljivo“, rekla je Elizabeta umorno. Pogledao je na sat. „Zašto opet kasnimo? I juče je bilo tako, šta to rade, zašto se to stalno ponavlja?“

„Eto, događa se.“

„Jesi li videla, onaj čovek preko puta izgleda kao pas na dve noge! Kako dolazi do zakašnjenja, zašto ne može jednom, samo kao pokušaj, jednostavno tako, zašto ne može samo jednom *tačno na vreme da se poleti?*“ Uzdahnula je. U velikoj hali čekalo je oko dve stotine ljudi. Mnogi su spavali, neki su čitali loše odštampane novine. Sa zida se cerio portret bradatog političara ispod šarene zastave. U jednom kiosku su bili poređani ilustrirani časopisi, krimi-romani, knjige o samopomoći od Miguela Auristosa Blankosa i cigarete.

„Veruješ li da su ove mašine sigurne? Mislim, to su ipak stari avioni, koje im je Evropa prodala. Kod nas oni ne bi smeli da uzlete, to nije nikakva tajna, ili?...“

„Ne.“

„Molim?“

„Nije nikakva tajna.“

Leo se češkao po čelu. Stalno se nakašljavao, otvarao i zatvarao usta i šmrkao. A onda ju je pogledao vodnjikavim očima. „Je li to bila šala?“

Ona nije ništa odgovorila.

„To su morali prethodno da mi kažu, nisu smeli tek tako da me pozovu. Mislim, postoji neki red? Nisu smeli da me pozovu ako nije sve sigurno! Jesi li videla onu ženu ispred, koja upravo nešto piše. A zašto? Šta to piše? Ali reci mi, ipak si se našalila, ovi avioni ne predstavljaju stvarno opasnost, ili?!...“

„Ne, ne“, odgovorila je. „Ne plaši se.“

„Sada mi to kažeš samo da bi me umirila!“

Zatvorila je oči.

„Znao sam. Jasno mi je. Pogledaj tamo preko. Prava stvar bi bila da pripadamo onoj grupi tamo i da pre poletanja zaborave na nas. Ko zna šta iz ovoga može da se izrodi!“

„Ah, šta može da se dogodi? Poletećemo sledećim avionom.“

„Ako takav postoji!“

Elizabeta je ćutala. Rado bi zaspala, ali još je rano, i znala je da će se on opustiti tek kada budu sleteli. Tokom celog leta moraće da mu objašnjava da nisu ni u kakvoj opasnosti i da ne mora da strahuje da će se avion srušiti. Zatim će morati da se pobrine za prtljag, a i u hotelu će sva briga biti na njoj. Moraće da razgovara sa recepcijom i da se pobrine da sobni servis obezbedi sve što Leo sa svojim navikama iz detinjstva smatra podnošljivim za jelo. A u kasno popodne da pripremi sve da Leo bude potpuno spreman kada dođu da ga odvedu da održi predavanje.

„Mislim da se uskoro ukrcavamo“, uzviknuo je.

Tamo ispred izlaza neka mlada žena u uniformi je nešto govorila. Ljudi su ustajali, uzimali svoj prtljag i okupljali se oko nje.

„Ovo će još potrajati“, rekla je Elizabeta.

„Propustićemo let!“

„Tek je počela, trajaće to još pola sata.“

„Odleteće bez nas!“

„A zašto bi...“

Ali on je već ustao i krenuo. Ona je prekrstila ruke na grudima i gledala kako se njegova tanka figura lagano pomiče napred. Konačno je ušao u red, pokazao svoju kartu i nestao u

hodniku koji vodi ka avionu. Ona je čekala. Petnaest, dvadeset, trideset minuta je prošlo, a putnika je još bilo u redu. Kada više nikoga nije bilo kraj ulaza, prišla je i par sekundi kasnije bila u avionu. Provukla se između sedišta i sela pored Lea.

„Ne smeš to da mi radiš! Pomislio sam da nećeš doći. Već sam razmišljao kako da prekinem poletanje, ali me ovde niko ne razume, nikome ne mogu ništa da objasnim.“

Ona se izvinila.

„Ali stvarno, sve je već dovoljno napeto, ne mogu još i... Jesi li videla ono dvoje dece napred, tako su tajanstvena. Posebno devojčica. Zelene oči! I lete potpuno sami, bez roditelja.“

„Ostavlja utisak“, rekla je.

On je pogledao i dugo nije skidao pogled sa nje. „Ponašam se užasno“, konačno je izgovorio. „Zar ne?...“

„Moglo bi se reći.“

On je klimao glavom.

„Razumeću ako želiš da se vratiš kući. Naravno, onda ću se i ja vratiti. Ovo ne bih mogao da izdržim bez tebe. Sve je i onako bila greška, nikako nisam smeo na ovo da pristanem, kako je to bilo blesavo. Hoćeš li da se vratimo kući? Odmah?“

„Molim te. Budi miran samo petnaest minuta.“

On je učutao. I stvarno mu je uspelo da sledećih deset minuta dok je avion rulao po pisti i uzletao, ne progovori ni jednu jedinu reč.

Upoznali su se šest nedelja ranije na jednoj izuzetno dosadnoj zabavi i tek pošto je izvesno vreme provela s njim u razgovoru, Elizabeti je postalo jasno da je taj čudan ali pametan čovek koji je neprestano gnječio prste i upirao pogled u plafon, niko drugi nego Leo Rihter, autor briljantnih i zamršenih priča punih neočekivanih obrta. Ona je pre kratkog vremena pročitala njegove priče o doktorki Lari Gaspard i, naravno, još ranije je znala za njegovu najpoznatiju priču o staroj gospođi i njenom putovanju u Švajcarsku u centar za pomoć pri umiranju. Sledećeg dana su se ponovo videli, a večer nakon toga već je bila u njegovom šturo nameštenom stanu. Na njeno veliko iznenađenje, Leo je u krevetu ispoljio osobine za

koje ona nije bila spremna. Zabola mu je nokte u leđa, sklopila oči i ugrizla ga za rame. Kada se posle nekoliko sati koji su joj iscrpeli snagu u rano jutro vozila ka svojoj kući, znala je da želi ponovo da ga vidi i da u njenom životu ima mesta i za njega.

U sledećem periodu upoznala je sve njegove dobre i loše osobine: njegove napade straha i brige, euforiju koja bi ga obuzela bez razloga, sve faze koncentracije u kojima se činilo da je i sam nestao i u kojima bi je kada bi ga oslovila pogledao kao da ništa ne razume.

A on je s druge strane bio fasciniran njenim pozivom i njenom ulogom u *Lekarima bez granica* – da li je stvarno skakala padobranom, *pravim padobranom*? I baš pravo u *ratno područje*?

Kada se o tome razgovaralo, uvek bi promenila temu. Znala je da radoznalost pripada njegovom biću i poslu, ali o nekim stvarima nije želela da priča. Ko to nije sam doživeo kao fraza mu se čini rečenica: „Reči nisu dovoljne da bi se opisalo ono što se dogodilo.“ Kako se oseća neko ko je kroz vrela i od bombi bleštava polja vukao ranjenog čoveka, onda mu sa nedovoljno anestezije amputirao noge i na kraju ga izgubio na samo nekoliko metara od helikoptera koji ih je čekao? U povratnom letu čovek primeti da gubi sećanje na delove događaja prethodnih dana, da ima mnogo praznih mesta, i kao da događaji koji su strašni, drastični i njemu strani ne pripadaju stvarnosti, pa ih sećanje odbacuje. Kako bi ona to mogla da opiše? Ko ništa od toga nije doživeo, rekao je neki stari lekar nekoliko godina ranije, taj rado priča, ali onaj koji je mnogo doživeo odjednom nema šta da pripoveda. Znala je da Leo ponešto nagađa. Imala je isti poziv kao i njegova junakinja Lara Gaspard, imala je isto toliko godina, i ako se tačno seća njenog oskudnog spoljašnjeg opisa, čak je i izgledala kao ona. Verovatno ga zato i interesuje toliko. Često je primećivala kako je prati njegov skoro istraživački pogled, a pri tome mu se usne pokreću kao da pravi zabeleške u sebi.

Nekoliko nedelja pre puta, držao je na Akademiji u Majncu predavanje o tome kako kultura doduše odumire, ali da ne tre-